

Juridikavdelningen
Naomi Zemack

Fråga om förmån från Förenade kungariket ska ingå i beräkningsunderlaget för garantipension och garantipension till omställningspension för personer bosatta inom EES eller i Schweiz

Pensionsmyndighetens ställningstagande

1. Sådan allmän obligatorisk ålderspension, förmåner som motsvarar sjukersättning eller aktivitetsersättning eller som utgör pension vid invaliditet samt efterlevandepension som lämnas enligt lagstiftningen i Förenade kungariket och som inte kan likställas med garantipension enligt 67 kap. socialförsäkringsbalken ska fr.o.m. Förenade kungarikets utträde ur EU den 1 februari 2020 beaktas vid beräkningen av garantipension för personer som är bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz.
2. Sådan efterlevandepension som lämnas enligt lagstiftningen i Förenade kungariket och som inte kan likställas med garantipension till omställningspension enligt 81 kap. socialförsäkringsbalken ska fr.o.m. Förenade kungarikets utträde ur EU den 1 februari 2020 beaktas vid beräkningen av garantipension till omställningspension för personer som är bosatta inom EES eller i Schweiz.
3. De personer som före Förenade kungarikets utträde ur EU beviljades garantipension eller garantipension till omställningspension där förmån från Förenade kungariket inte beaktades i beräkningsunderlaget kan fortsätta uppbära dessa förmåner oförändrade, så länge som övriga förutsättningar uppfylls eller omständigheter som påverkar rätten till förmånen är oförändrade.
4. För de personer som före detta ställningstagande, men efter Förenade kungarikets utträde ur EU, beviljades garantipension eller garantipension till omställningspension där förmån från Förenade kungariket inte beaktades i beräkningsunderlaget behöver ställning tas till om en omprövning ska göras med stöd av 113 kap. 29 – 31 och 37 – 38 §§ socialförsäkringsbalken (SFB).

Bakgrund

Rätten till export

I samband med att EU-domstolen kategoriserade garantipension som en s.k. minimiförmån enligt förordningarna 1408/71 och 883/04¹ beslutade Pensionsmyndigheten ett rättsligt ställningstagande om att det saknades rättsligt stöd för att betala ut förmånen till personer som är bosatta inom EES eller i Schweiz (PRS 2018:1). Regeringen beslutade sedan att föreslå tillfälliga nationella bestämmelser som innebär att garantipension och garantipension till omställningspension fortsatt ska betalas ut till personer

¹ EU-domstolens dom i *Zaniewicz-Dybeck*, C-189/16, ECLI:EU:C:2017:946.

bosatta inom EES eller i Schweiz i avvaktan på vidare utredning och att garantipensionen ska beräknas på ett visst sätt (jfr prop. 2017/18:275).

Enligt de tillfälliga bestämmelserna får garantipension och garantipension till omställningspension, trots att endast den som är bosatt i Sverige är försäkrad för dessa förmåner, lämnas till den som är bosatt i ett annat land inom EES eller i Schweiz, om personen uppfyller kraven i fråga om försäkringstid enligt 67 och 81 kap. SFB, 5 kap. 17 a § SFB. Bestämmelserna om export utvidgades även till bosatta i Förenade kungariket i vissa fall.² Förenade kungariket lämnade EU natten till den 1 februari 2020 och blev då ett s.k. tredjeland. För bosatta i Förenade kungariket som före den tidpunkt då Förenade kungariket lämnade EU hade rätt att få eller fick en förmån utbetald i Förenade kungariket, får förmån fortsatt lämnas.

De tillfälliga bestämmelserna gäller för närvarande till och med september 2022.³ Enligt förslag i promemorian ”Utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket”, (S2021/0812), ska möjligheten att betala ut förmånerna till viss del förlängas från och med den 1 oktober 2022 till och med utgången av 2022. Därefter finns det för närvarande inget stöd för att lämna garantipension och garantipension till omställningspension till en person som är bosatt inom EES, i Schweiz eller i Förenade kungariket.

Beräkningsunderlaget

När garantipension och garantipension till omställningspension lämnas till en person som är bosatt inom EES eller i Schweiz 40-delsberäknas garantipensionen i förhållande till år med försäkringstid i Sverige. Vid sådan utbetalning beräknas ersättningsbeloppet med tillämpning av bestämmelserna i SFB, dock utan beaktande av förmåner som lämnas enligt lagstiftningen i ett annat land inom EES eller i Schweiz i form av efterlevandepension, sjukersättning, aktivitetsersättning, pension vid invaliditet samt sådan allmän ålderspension som inte är att likställa med garantipension, se 67 kap. 16 a § andra stycket och 17 a § andra stycket samt 81 kap. 9 a § andra stycket SFB.

Frågeställning

1. Med hänsyn till lagtextens utformning vad gäller beräkningen av garantipension och garantipension till omställningspension vid bosättning inom EES eller i Schweiz (export) och till att Förenade kungariket lämnade EU i februari 2020, uppkommer frågan hur pension och andra förmåner från Förenade kungariket ska beaktas i beräkningsunderlaget.
2. För det fall garantipension och garantipension till omställningspension beviljats före Förenade kungarikets utträde ur EU utan att förmån från Förenade kungariket beaktats i beräkningsunderlaget uppkommer frågan om pensionen ska omprövas med anledning av utträdet.
3. För det fall garantipension och garantipension till omställningspension beviljats efter Förenade kungarikets utträde ur EU utan att förmån från

² SFS 2019:647.

³ Prop. 2021/22:1, utg.omr. 11, SFS 2021:1246 och 2021:1248.

Förenade kungariket beaktats i beräkningsunderlaget uppkommer frågan om pensionen ska omprövas med anledning av detta ställningstagande.

Skälen för ställningstagandet

I 67 kap. 16 a och 17 a §§ samt 81 kap. 9 a § SFB anges att när garantipension lämnas med stöd av 5 kap. 17 a, 18 eller 18 a §§ ska vissa förmåner enligt lagstiftningen i ett annat land inom EES eller i Schweiz inte beaktas i beräkningsunderlaget. I förarbetena till de tillfälliga bestämmelserna rörande export uttalar regeringen att beräkningen av garantipension till personer bosatta i andra medlemsländer helt ska grundas på nationell lagstiftning och göras utan samordning med andra egna intjänade pensioner från andra EU-länder, s. 14 a. prop. Med hänsyn till att exporten baseras helt på nationella bestämmelser blir EU:s regelverk (förordning 883/2004, utträdesavtalet, handels- och samarbetsavtalet m.m.) inte tillämpligt i de fall garantipension betalas ut för bosatta inom EES eller i Schweiz. Det finns inget stöd för att läsa in att efterlevandepension, sjukersättning, aktivitetsersättning, pension vid invaliditet samt sådan allmän ålderspension som inte är att likställa med garantipension från *Förenade kungariket* inte ska beaktas i beräkningsunderlaget (jfr principen om likabehandling, likställande m.m.).

Innebörden av att Förenade kungariket i samband med utträdet ur EU blev ett tredjeland är bland annat att landet inte längre omfattas av de hänvisningar som görs till EU eller EES i SFB. Slutsatsen blir därför att förmåner som betalas ut enligt lagstiftningen i Förenade kungariket ska beaktas i beräkningsunderlaget såsom förmåner från tredjeland. Detta gäller från och med att Förenade kungariket lämnade EU den 1 februari 2020.

Omprövning enligt 113 kap. socialförsäkringsbalken

Slutsatsen ovan leder till frågan vad som gäller för den garantipension och garantipension till omställningspension som redan beviljats till personer utan beaktande av förmån från Förenade kungariket. Det är dels fråga om beviljanden före Förenade kungarikets utträde ur EU, dels därefter, men före detta ställningstagande.

Före utträdet var Förenade kungariket ett land inom EU/EES. Beslut avseende garantipension och garantipension till omställningspension som avser fr.o.m.-tidpunkt före utträdet, vari förmån från Förenade kungariket inte har beaktats, är fattade enligt gällande rätt. Det förhållande att Förenade kungariket gick ur EU innebär ingen ändrad omständighet för den enskilde i sig. Grund för att ompröva dessa beslut på så sätt att förmånen räknas om saknas, då den omständigheten att Förenade kungariket lämnat EU inte medför att det ursprungliga beviljandet var felaktigt. Detta gäller så länge som övriga förutsättningar är uppfyllda eller omständigheter som påverkar rätten till förmånen är oförändrade.

Beviljanden som gjorts utan beaktande av vissa förmåner från Förenade kungariket efter landets utträde ur EU är inte i linje med detta ställningstagande. Fråga uppstår då om det finns grund för att ompröva besluten enligt 113 kap. 29 – 31 och 37 – 38 §§ SFB. Eftersom det genomgående är till nackdel för en person att en förmån från Förenade kungariket beaktas i beräkningsunderlaget får myndigheten endast ompröva felaktiga beslut om det finns synnerliga skäl. En sammantagen bedömning av omständigheterna ska göras. Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande funnit

att vid en sådan bedömning kan hänsyn tas till både den tidsperiod som den felaktiga utbetalningen redan har uppgått till, men även den framtida tidsperiod som felaktig utbetalning skulle kunna ske om omprövning inte fick göras och det sammantagna belopp som felaktigt skulle utgå.⁴ Eftersom det endast är fråga om att beräkningsunderlaget blivit felaktigt i ärenden från och med den 1 februari 2020, att rättsläget kan anses ha varit oklart fram till detta ställningstagande och att den felaktiga utbetalningen sannolikt som längst kommer kunna utgå till och med utgången av 2022 borde det inte anses föreligga sådana synnerliga skäl som kan ligga till grund för att ompröva de beslut som fattats efter Förenade kungarikets utträde ur EU, där förmåner felaktigt inte ingått i beräkningsunderlaget. Det kan dock finnas andra omständigheter i ett enskilt ärende som kan behöva beaktas vid prövningen och som kan påverka den sammantagna bedömning som behöver göras.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av avdelningschef Lena Aronsson efter föredragning av jurist Naomi Zemack. I den slutliga handläggningen har även enhetschef Martina Irving deltagit.

Beslutet har föregåtts av beredning med produktionsavdelningen.

Lena Aronsson

Naomi Zemack

⁴ HFD 2014 ref. 39.